

Muzeum Polskich Formacji Granicznych

<https://muzeumsg.strazgraniczna.pl/muz/formacje-ochrony-granic/rys-historyczny/po-1991/24104,Dekanat-Pravoslawnny-Strazy-Granicznej.html>
2024-07-16, 20:27

Dekanat Prawosławny Straży Granicznej

Prawosławne duszpasterstwo w Straży Granicznej na przestrzeni minionych 20-tu lat ściśle związane jest z powojenną restytucją struktur funkcjonowania Prawosławnego Ordynariatu Wojska Polskiego. To właśnie historia związana z odrodzeniem instytucji duszpasterstwa wojskowego dała początek niesieniu służby duszpasterskiej pierwszych kapelanów w szeregach powstałej w 1990 roku formacji Straży Granicznej. Na podstawie burzliwej historii minionych lat, która kształtowała losy odradzającego się Prawosławnego Ordynariatu WP postaram się przekazać rys historyczny kształtowania się duszpasterstwa pośród ludzi noszących zielone mundury.

Prawosławny Ordynariat Wojska Polskiego sięga swoimi tradycjami II RP, gdzie istniał i działał od roku 1919 aż do roku 1939, pełniąc posługę wśród żołnierzy i oficerów WP wyznania prawosławnego. Podczas II wojny światowej, gdy formalnie była zorganizowana struktura prawosławnego duszpasterstwa wojskowego, prawosławni kapelani ramię w ramię aktywnie współpracowali z żołnierzami rozrzuconymi po wszystkich frontach, przebywającymi w obozach jenieckich, ginących w obronie Ojczyzny. Wielu z nich oddało swoje życie broniąc Polski. Nie sposób nie wspomnieć tu takie osobistości jak brutalnie zamęczonego ks. płk Bazylego Martysza, zaliczonego w 2003 roku w poczet świętych męczenników ziemi chełmskiej i podlaskiej, który jawi się patronem Ordynariatu Wojskowego, czy też rozstrzelonego w okolicach Katynia ks. płk Szymona Fedorońko jak i obowiązkowo ks. abp Sawę (Sowietowa), który przeszedł cały szlak wojskowy z armią gen. Andersa.

Niestety wielokrotnie podejmowane próby odrodzenia działalności prawosławnego duszpasterstwa wojskowego po II wojnie światowej nie odniosły pozytywnego rezultatu i były bezowocne, ponieważ władze komunistyczne kategorycznie się na to nie zgadzały - nie zezwalały na kontynuację służby prawosławnych kapelanów okresu międzywojennego w powojennym wojsku.

Po latach niebytu w czasach PRL-u, gdy duchowni wszystkich wyznań nie mieli dostępu do żołnierzy, którzy byli wychowywani przez ówczesne władze w duchu ideologii ateistycznej, odrodzenie tej formy służenia w Wojsku Polskim stało się możliwe tylko po demokratycznych przemianach, które miały miejsce w Polsce po 1989 roku.

Możliwość stworzenia najmłodszej diecezji Kościoła Prawosławnego w Polsce pojawiła się po zatwierdzeniu przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 4 lipca 1991 roku Ustawy o stosunku Państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego.

Rozkazem z dnia 30 grudnia 1993 roku Minister Obrony Narodowej Piotr Kołodziejczyk powołał z dniem 1 stycznia 1994 roku Prawosławny Ordynariat Wojska Polskiego, który rozpoczął swoją działalność. To wydarzenie poprzedził długi i bardzo kłopotliwy trud wielu ludzi nad ww. Ustawą... Tak więc drogę do powołania do życia najmłodszej diecezji Kościoła prawosławnego w Polsce otworzyła Ustawa o stosunku Państwa do PAKP. W niej to znalazły się zapisy, mówiące o duszpasterstwie wojskowym. W dniu 13 listopada 1991r. Minister Obrony Narodowej spotkał się ze zwierzchnikiem Kościoła prawosławnego w Polsce metropolitą Bazylim. Podczas tego spotkania omówiono warunki formowania Ordynariatu. Następnym ważnym wydarzeniem prowadzącym do utworzenia Ordynariatu było obwieszczenie przez Ministra Obrony Narodowej Statutu Prawosławnego Ordynariatu WP, którego treść została ustanowiona z dniem 28 grudnia 1992r., przez Święty Synod Biskupów PAKP.

Przepisy, które w sposób szczegółowy regulują zasady służby duszpasterskiej w Wojsku Polskim, to (w odniesieniu do PAKP) Statut Prawosławnego Ordynariatu Wojska Polskiego, oraz Zarządzenie Ministra Obrony Narodowej w sprawie umiejscowienia i funkcjonowania Prawosławnego Ordynariatu Wojskowego WP z dnia 30 grudnia 1993 roku^[1]. Oba te akty prawne – pierwszy uchwalony przez najwyższą władzę PAKP, jaką jest Święty Sobór Biskupów a następnie zatwierdzony przez Ministra Obrony Narodowej, następnie drugi, wydany przez tegoż Ministra Obrony Narodowej, jako odpowiedź na akt kościelny – stanowią istotne uzupełnienie ogólnych zapisów dotyczących istnienia oraz funkcjonowania prawosławnej służby duszpasterskiej w wojsku polskim, zawartych w Ustawie o stosunku Państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego oraz Statucie Wewnętrznym Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego z 10 lutego 1995 roku, gdy chodzi o praktykę^[2].

Rozdział I Statutu Prawosławnego Ordynariatu Wojska Polskiego określa, że „Prawosławny Ordynariat Wojska Polskiego jest okręgiem kościelnym - diecezją, zrównanym prawnie i kanonicznie z diecezjami PAKP, posiadającym własnego Prawosławnego Ordynariusza Wojskowego, któremu jest powierzona troska o wiernych wyznania prawosławnego związanych ze służbą w Wojsku Polskim z różnych tytułów”^[3].

Zgodnie z wyżej wymienionym Statutem do Prawosławnego Ordynariatu Wojska Polskiego należą:

- prawosławni żołnierze zawodowi oraz ich rodziny
- prawosławni żołnierze w czynnej służbie wojskowej podczas pełnienia służby
- pracownicy cywilni, którzy są zatrudnieni w jednostkach lub instytucjach wojskowych
- uczniowie szkół wojskowych
- personel i pacjenci szpitali wojskowych oraz osoby pracujące i przebywające w domach starców i innych instytucjach leczniczo-opiekuńczych prowadzonych

przez Wojsko Polskie.

W rozdziale II znalazły się przepisy regulujące status zwierzchnika prawosławnego duszpasterstwa wojskowego. Na czele Prawosławnego Ordynariatu WP stoi Prawosławny Ordynariusz Wojska Polskiego. Jest to biskup prawosławny, członek Św. Soboru Biskupów PAKP, obywatel Polski. Kandydaturę na urząd Prawosławnego Ordynariusza WP przedstawia Ministrowi Obrony Narodowej w imieniu Św. Soboru Biskupów Prawosławny Metropolita Warszawy i Całej Polski. Kandydaturę na urząd Prawosławnego Ordynariusza WP zatwierdza Minister Obrony Narodowej^[4], co czyni w ścisłym porozumieniu z premierem oraz prezydentem jako Zwierzchnikiem Sił Zbrojnych RP. Po zatwierdzeniu nominacji przez odpowiednie władze państwowe, Prawosławny Ordynariusz WP obejmuje swój urząd.

Prawosławny Ordynariusz Wojskowy stoi na czele diecezji wojskowej obejmującej terytorium Rzeczypospolitej Polski i posiada prawa biskupa diecezjalnego, własną władzę kanoniczną odnoszącą się do osób wchodzących w skład diecezji wojskowej, personalną, czyli odnoszącą się do określonej kategorii osób wykonywaną kumulatywnie z biskupami.

W lipcu 1993r. Synod Biskupów przedstawił ministrowi obrony narodowej kandydaturę J. E. Sawy arcybiskupa białostocko - gdańskiego na stanowisko Ordynariusza Polowego, którego do pełnienia tejże funkcji minister powołał w dniu 1 maja 1994r. Powołani zostali również pierwsi w powojennej Polsce prawosławni kapelani. Do każdej z diecezji przydzielony został jeden kapelan:

ks. prot. Michał Dudicz został kapelanem diecezji warszawsko - bielskiej

ks. Aleksander Szełomow diecezji białostocko - gdańskiej

ks. prot. Sergiusz Dziewiatowski diecezji łódzko - poznańskiej

ks. Eugeniusz Bójko diecezji wrocławsko - szczecińskiej

ks. prot. Bazyli Gałczyk diecezji przemysko - nowosądeckiej

ks. prot. Aleksy Andrejuk diecezji lubelsko - chełmskiej

W skład diecezji polowej ks. abp. Sawa przyjął także pierwszych psalmistów.

Odprawieniem św. Liturgii w katedrze św. Mikołaja w Białymstoku, w dniu 12 czerwca 1994r., rozpoczęła się uroczysta inauguracja działalności Prawosławnego Ordynariatu Wojska Polskiego. W tym historycznym wydarzeniu udział wzięli m. in.: Jego Eminencja ks. abp Bazyli, Metropolita Warszawski i całej Polski, Jego Ekscelencje: abp Szymon, bp Abel, rzymskokatolicki biskup polowy gen. dyw. Leszek Sławoj Głódź, wicepremier i minister sprawiedliwości Włodzimierz Cimoszewicz, wicemarszałek Sejmu RP Aleksander Małachowski, sekretarz stanu kancelarii prezydenta Jerzy Milewski, przedstawiciele Sztabu Generalnego, władze miasta i województwa, policji i garnizonu białostockiego.

Nabożeństwo liturgiczne celebrował metropolita Bazyli w asyście Prawosławnego Ordynariusza Wojskowego abp. Sawy, abp. Szymona, bp Abła, kapelanów oraz licznie

zgromadzonego duchowieństwa.

Od tego momentu prawosławne duszpasterstwo zaczęło prężnie działać obejmując swoją opiekę żołnierzy zawodowych wraz z ich rodzinami, żołnierzy zasadniczej służby wojskowej (niezawodowych), uczniów i studentów szkół wojskowych, jak również cywilnych pracowników wojska. Duchową opiekę Ordynariat rozciągnął również nad funkcjonariuszami Straży Granicznej i Straży Pożarnej. Zaczęto wydawać czasopismo „Polski Żołnierz Prawosławny”, powstały chóry Prawosławnego Ordynariatu Wojska Polskiego przy Parafii Garnizonowej w Białymstoku oraz przy Śląskim Okręgu Wojskowym.

W czerwcu 1994r. utworzono Sekretariat Prawosławnego Ordynariatu. Siedzibą Ordynariatu WP zgodnie z jego statutem jest Warszawa, a katedrą Prawosławnego Ordynariusza WP jest czasowo katedra Metropolitalna pw. św. Marii Magdaleny na Pradze. W dniu 12 stycznia 1995 roku w Warszawie przy Alejach Solidarności 52 odbyło się poświęcenie i oddanie do użytku służbowych pomieszczeń Ordynariatu. Uroczystość rozpoczęła się św. Liturgią w metropolitalnym Soborze Św. Marii Magdaleny, którą odprawił Jego Ekscelencja Arcybiskup Sawa – Prawosławny Ordynariusz Wojska Polskiego.

Dzień 3 maja 1996 roku uważa się za kolejną radosną datę dla naszego kościoła po odrodzeniu działalności prawosławnego Ordynariatu Wojskowego. W tym dniu, w 205-tą rocznicę uchwalenia Konstytucji, Zwierzchnik Sił Zbrojnych RP Prezydent Polski Aleksander Kwaśniewski podpisał nominację generalską dla arcybiskupa Sawy. Otrzymał on stopień wojskowy generała brygady w stanie spoczynku. Uroczysta ceremonia nominacji generalskiej odbyła się w obecności Marszałka Sejmu i Senatu, oraz ministrów: Obrony Narodowej, Spraw Wewnętrznych a także Dowódcy Sztabu Generalnego Wojska Polskiego.

Prawosławny Ordynariat WP realizuje w Polskich Siłach Zbrojnych swoje zadania duszpasterskie zgodnie z wymogami prawa kanonicznego oraz praktyki liturgicznej powszechnego Kościoła Prawosławnego. Kieruje się on w wypełnianiu swoich zadań duszpasterskich normami kanonicznymi powszechnego Kościoła prawosławnego, Statutem wewnętrznym PAKP oraz Statutem Prawosławnego Ordynariatu WP. Ordynariat jest samodzielny, gdy chodzi o dobór osób oraz mianowania ich na stanowiska, w tym kapelanów wojskowych wszystkich szczebli, a także w doborze metod pracy oraz programów duszpasterskich[5].

W szybkim tempie nastąpił rozwój struktur Ordynariatu. W dniu 1 kwietnia 1995r. abp Sawa erygował parafie wojskowe w Warszawie pw. św. Mikołaja, w Białymstoku pw. św. apap. Piotra i Pawła, w Gdańsku pw. św. Jerzego. Z upływem lat wyświęcono kolejne cerkwie wojskowe: pw. św. Archanioła Michała w Ciechocinku, pw. św. Marka Apostoła i Ewangelisty w Białej Podlaskiej, otwarto także parafie wojskowe: pw. Podwyższenia Krzyża Świętego we Wrocławiu. Powołano również do służby nowych kapelanów, psalmistów oraz pracowników cywilnych.

Zmianie uległy również dotychczasowe stanowiska kapelanów diecezjalnych, którzy od

tego momentu zostali dziekanami okręgów wojskowych i rodzajów sił zbrojnych. I tak:

ks. ppłk Michał Dudicz został dziekanem Warszawskiego Okręgu Wojskowego

ks. mjr Sergiusz Dziewiatowski dziekanem Pomorskiego Okręgu Wojskowego

ks. mjr Bazyl Gańczyk dziekanem Krakowskiego Okręgu Wojskowego

ks. kpt. Eugeniusz Bójko dziekanem Śląskiego Okręgu Wojskowego

ks. kmdr ppor. Aleksander Szełomow dziekanem Marynarki Wojennej

ks. mjr Aleksy Andrejuk dziekanem Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej

Pierwszym kapelanem powołanym w strukturach Straży Granicznej został ks. Bazyl Taranta. Decyzją Komendanta Głównego SG został on zatrudniony w Warmińsko - Mazurskim Oddziale Straży Granicznej z dniem 20 grudnia 1995 roku. Dekretem z dnia 25 grudnia Abp Białostocki i Gdański Prawosławny Ordynariusz WP Sawa mianował ks. Bazylego Tarantę kapelanem Straży Granicznej.

Opiekę duszpasterską sprawował nad funkcjonariuszami wyznania prawosławnego na terenie wyżej wymienionego oddziału SG a także nad nowoprzyjętymi w struktury SG funkcjonariuszami odbywającymi szkolenia podoficerskie, chorążackie, oficerskie jak i kursy specjalistyczne w Centrum Szkolenia SG im. Żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza w Kętrzynie.

Reorganizacja w strukturach formacji SG spowodowała przeniesienie rozkazem Komendanta Głównego SG ks. st. chor. szt. Bazylego Tarantę z dniem 15 listopada 2009 roku do pełnienia służby duszpasterskiej w Centrum Szkolenia SG, którą sprawuje tam po dzień dzisiejszy.

Kolejnym duszpasterzem, który rozpoczął swą posługę w szeregach SG został ks. dr Jarosław Kadyłak. Z dniem 16 lutego 1996 roku był on przyjęty do służby przygotowawczej w Bieszczadzkim Oddziale Straży Granicznej i mianowany na stanowisko kapelana.

W dniu 20 lutego 1996 roku zostało erygowane Prawosławne Duszpasterstwo Wojskowe w Przemyślu przy cerkwi pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny, którego kapelanem zarówno wojskowym jak i SG zgodnie z dekretem Prawosławnego Ordynariusza WP z dnia 22 lutego 1996 roku został mianowany ks. dr Jarosław Kadyłak.

Studium Oficerskie SG w Kętrzynie o specjalności ogólnogranicznej, ks. dr Jarosław Kadyłak ukończył 11 czerwca 1996 roku, po którym został mianowany na stopień podporucznika SG (Postanowienie Prezydenta RP z dnia 12.11. 1996 roku Nr W.111-79-96).

W związku z utworzeniem prawosławnej parafii wojskowej w Przemyślu oraz mianowaniem prawosławnego kapelana wojskowego na stanowisko proboszcza, ks. ppor. SG dr Jarosław Kadyłak z dniem 21 marca 1997 roku objął wyłącznie duszpasterstwo w SG.

Ks. ppor. SG Jarosław Kadyłak awansował:

na stopień porucznika SG (1998 rok)

na stopień kapitana SG (2001 rok)

na stopień majora SG (2004 rok)

na stopień podpułkownika SG (2006 rok)

Teren odpowiedzialności służbowej, na którym roztacza opiekę duszpasterską ks. ppłk SG J. Kadyłak obejmuje Oddziały: bieszczadzki, karpacki oraz śląski.

W dniu 15 maja 2002 roku ks. mjr Leszek Aleksy Wojciuk został mianowany na stanowisko Prawosławnego Kapelana Podlaskiego OSG. W 2005 roku wyznaczony został Dziekanem Prawosławnego Dekanatu Straży Granicznej. Awansował na wyższe stopnie oficerskie: na stopień podpułkownika SG (2005 rok) i pułkownika SG (2007 rok).

W dniu 12 lipca 2004 roku w szeregi SG wstąpił ks. chor. Adam Weremijewicz aby roztaczać opiekę duszpasterską nad funkcjonariuszami Nadbużańskiego OSG. Wcześniej posługę swą pełnił w Kurii Diecezji Połowej Prawosławnego Ordynariatu WP. Ukończył Szkolenie Podstawowe o specjalności ochrony granicy państwowej 30 września 2004 roku w Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie. Dekretem Prawosławnego Ordynariusza WP z dniem 1 października 2004 roku został mianowany na stanowisko wikariusza w Parafii Wojskowej św. Marka Apostoła w Białej Podlaskiej, które obejmuje do dnia dzisiejszego.

Rozkazem KGSG z dnia 7 listopada 2006 roku został mianowany na stopień st. chor. SG. W dniu 1 marca 2007 roku ukończył Kurs Oficerski o specjalności OGP w Centralnym Ośrodku Szkolenia SG w Koszalinie i został mianowany na stopień podporucznika SG. Promocję oficerską otrzymał 18 czerwca 2007 roku w COSG, promował Komendant Główny SG gen. bryg. SG Mirosław Kuśmierczak. Rozkazem Ministra MSWiA z dnia 16 maja 2009 roku został mianowany na stopień porucznika SG. Z dniem 5 stycznia 2011 roku rozkazem Komendanta Głównego objął stanowisko wicedziekana w KGSG, jednocześnie pełniąc posługę duszpasterską w Nadbużańskim Oddziale Straży Granicznej.

Ważnym dokumentem, który sprecyzował działalność duszpasterską w Prawosławnym Dekanacie SG było podpisanie Porozumienia między Komendantem Głównym SG i Prawosławnym Ordynariuszem WP z 22 października 2009 roku, w sprawie organizacji i funkcjonowania prawosławnego duszpasterstwa w Straży Granicznej.

Podpisanie porozumienia zainaugurowało nabożeństwo dziękczynne w cerkwi parafii pw. św. Jana Teologa w Terespolu. Nabożeństwu przewodniczył Ordynariusz Polowy w asyście księży kapelanów Dekanatu Straży Granicznej oraz kapelanów diecezji wojskowych. W nabożeństwie uczestniczyli Komendant Główny SG wraz z delegacją KG, Komendant NOSG z Kadrami Kierowniczą, Komendanci z funkcjonariuszami pobliskich PSG. Uroczystość

podpisania porozumienia odbyła się na terenie nowo oddanych w tym dniu budynków Placówki SG w Bohukałach, która wchodzi w struktury zasięgu odpowiedzialności służbowej ochrony granicy państwowej Nadbużańskiego Oddziału Straży Granicznej.

Biorąc pod uwagę zakres obowiązków kapelanów SG strony ustaliły m.in. prawo do:

- organizowania opieki duszpasterskiej dla funkcjonariuszy i pracowników Straży Granicznej oraz ich rodzin, a także dla emerytów i rencistów formacji granicznych
- organizowania, przeprowadzania i nadzorowania zajęć z etyki normatywnej
- organizowania nabożeństw w tym z okazji święta Straży Granicznej i uroczystości państwowych
- współdziałanie z komendantami oddziałów, ośrodków szkolenia i placówek Straży Granicznej w zakresie prowadzenia działalności oświatowo – wychowawczej wśród funkcjonariuszu i pracowników Straży Granicznej
- współorganizowanie uroczystości patriotyczno – religijnych z udziałem funkcjonariuszy, pracowników Straży Granicznej i ich rodzin, a także emerytów i rencistów formacji granicznych
- udziału z funkcjonariuszami i pracownikami Straży Granicznej w pielgrzymowaniu na cmentarze wojenne i miejsca pamięci narodowej celem oddania hołdu bohaterom z formacji granicznych i bohaterom narodowym^[6].

I znów, jak w okresie dwudziestolecia międzywojennego, prawosławni kapelani towarzyszą prawosławnym żołnierzom oraz funkcjonariuszom w ich służbie, niosąc swoim parafianom w mundurach oraz ich rodzinom posługę duszpasterską. Poza tym duszpasterstwo wojskowe spełnia również inne, doniosłe funkcje jak np.: integrowanie ze środowiskiem żołnierskim i pomoc w odnalezieniu się w nowej, koszarowej rzeczywistości oraz wychowanie żołnierzy w poczuciu wzajemnego braterstwa, tolerancji religijnej i światopoglądowej oraz patriotyzmu, aby mogli jak najlepiej wypełniać swoje żołnierskie obowiązki podczas pełnienia służby w mundurze.

Ważnym wydarzeniem w historii działalności Prawosławnego Ordynariatu Polowego, które nastąpiło 21 października 1998r., było przejęcie obowiązków Prawosławnego Ordynariusza Wojskowego WP przez Jego Ekscelencję Mirona biskupa hajnowskiego, który dwa miesiące wcześniej 15 sierpnia 1998r. został przez prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego mianowany na stopień generała brygady. Zmiana na stanowisku ordynariusza wojskowego była związana z wyborem abp Sawy na zwierzchnika Kościoła Prawosławnego w Polsce.

W dniach od 5 do 9 lutego 1999 roku prawosławny Ordynariat WP świętował 5 rocznicę swego istnienia. W dniu 5 lutego w Ministerstwie Obrony Narodowej odbyły się nominacje i nagrodzenia dla kapelanów i pracowników Prawosławnego Ordynariatu WP. W uroczystości wziął udział Jego Ekscelencja ks. bp gen. bryg. Miron oraz Minister Obrony Narodowej Janusz Onyszkiewicz, który osobiście, dokonał nominacji i wręczył order. Złoty medal „Za

Zasługi dla Obronności Kraju” otrzymał Ordynariusz Polowy bp Miron.

W dniu 6 lutego w Pałacu Prezydenckim prezydent Aleksander Kwaśniewski osobiście wręczył Jego Eminencji Metropolicie Sawie, byłemu Ordynariuszowi Prawosławnego Ordynariatu WP, order honorowy Krzyż Komandorski Odrodzenia Polski. Tym faktem była pozytywnie oceniona i otrzymała bezsporne uznanie prawosławna działalność w wojsku polskim. Dnia 7 lutego w Soborze Metropolitalnym w Warszawie była odprawiona przez Metropolitę Sawę razem z bp Mironem Św. Liturgia w intencji i za pomyślność Prawosławnego Ordynariatu WP. W nabożeństwie oprócz księży kapelanów i pracowników ordynariatu uczestniczyli przedstawiciele Kancelarii Prezydenta RP, Ministerstwa Obrony Narodowej, Sztaby Generalnego Wojska Polskiego, Straży Granicznej, Ordynariatów innych wyznań, szkół wojskowych a także jednostek wojskowych[7]

Decyzją Prezydenta Rzeczypospolitej Polski za duszpasterskie zasługi dla WP w 2001 roku bp Miron był nagrodzony Krzyżem Kawalerskim Odrodzenia Polski. Order wręczył Minister Obrony Narodowej. Ta wysoka nagroda była znakiem uznania dla działalności bp Mirona na niwie powierzonego Prawosławnego Duszpasterstwa Wojskowego.

Jubileusz 10-lecia, którego obchody odbyły się 23 maja 2004 był okazją do otwarcia i wyświęcenia nowej siedziby Prawosławnego Ordynariatu WP. Po długoletnich oczekiwaniach siedziba została przeniesiona z wynajmowanych pomieszczeń w Prawosławnej Metropolii w Warszawie do nowych pomieszczeń znajdujących się na terenie JW 2063 w Warszawie przy ul. Banacha 2. Urządzono tam kaplicę pw. św. Męczennika ks. płk Bazylego Martysza, która to skupia wiernych rodzin mundurowych oraz sympatyków na służbach całorocznego cyklu liturgicznego nabożeństw. W Kaplicy znajduje się cząstka relikwii świętego męczennika kapłana Bazylego Martysza.

Dzień 10 maja 2008 roku dla całej społeczności Prawosławnego Ordynariatu Wojska Polskiego oraz całej Cerkwi polskiej miał wymiar nader szczególny. Tego dnia bowiem, do godności Arcybiskupa podniesiony został przez Metropolitę Warszawskiego i całej Polski Jego Eksceleńcja ks. bp. gen. bryg. dr Miron Chodakowski – Prawosławny Ordynariusz WP. Uroczyste nadanie tytułu arcybiskupa miało miejsce podczas Liturgii Świętej z okazji święta Prawosławnej Parafii Wojskowej Świętego Apostoła i Ewangelisty Marka w Białej Podlaskiej. Nabożeństwu dnia, w którym wspomniano również 10-lecie sakry biskupiej Władyki Mirona przewodniczył Jego Eminencja Metropolita Sawa zwracając się do Władyki Mirona z okolicznościowym słowem, w którym zawarł wyrazy uznania i szacunku oraz odpowiedzialności dla trudu posługi, którą od dziesięciu lat niesie Eksceleńcja ks. abp Miron[8]

W dniu 24 maja 2009 roku w Kaplicy Prawosławnego Ordynariatu Wojska Polskiego w Warszawie odprawiona została Liturgia Święta z okazji 15-lecia restytuowania Prawosławnego Ordynariatu Wojska Polskiego. Nabożeństwu przewodniczył Ordynariusz – Jego Eksceleńcja ks. arcybiskup gen. bryg. dr Miron Chodakowski. Asystowało Mu duchowieństwo ordynariatu. Mury niewielkiej kaplicy wypełniły się szczególną modlitwą,

Modlitwą dziękczynną za 15 lat posługi w szeregach wojska i wszystkich służb mundurowych oraz modlitwą błagalną - prośbą o błogosławieństwo na dalsze lata działalności duszpasterskiej. Wielu gości w ciepłych i serdecznych słowach wyraziło wdzięczność ks. arcybiskupowi za trud, który niesie stojąc u steru ordynariatu życząc tym samym, aby ów trud przynosił jak dotychczas wielkie plony w postaci kształtowania właściwych postaw duchowych i moralnych naszych żołnierzy, funkcjonariuszy oraz wszystkich noszących mundur.

Czarę goryczy na prawosławne duszpasterstwo wojskowe jak i na całe państwo Polskie wylała tragedia smoleńska z dnia 10 kwietnia 2010 roku. Pograżyła ona w smutku całą naszą Ojczyznę z powodu tragicznej śmierci Prezydenta RP, Jego Małżonki, Dowódców poszczególnych rodzajów wojsk Polskich Sił Zbrojnych, przedstawicieli władz zwierzchnich Rzeczypospolitej Polski i wielu znanych ludzi wiodących prym w państwie Polskim, w tym i Ordynariuszy Polowych wszystkich trzech duszpasterstw. W katastrofie samolotu prezydenckiego tragiczną śmierć poniósł ks. abp gen. bryg. Miron (Chodakowski) Prawosławny Ordynariusz Wojskowy. Tego dnia Władyka Miron udawał się wraz z Prezydentem RP Lechem Kaczyńskim na obchody 70-tej rocznicy mordu Katyńskiego, aby pomodlić się nad grobami niewinnie pomordowanych oficerów WP, a także pomodlić się nad mogiłą zamordowanego tam swojego poprzednika, Naczelnego Prawosławnego Kapelana WP okresu międzywojennego ks. płk Szymona Fedorońko. Nieopodal tego miejsca do Jego ofiary Władyka Miron dołączył także swoją ofiarę. Ofiarę swojego życia i swojej służby jako dobrego pasterza, arcybiskupa i generała WP. W słowach skierowanych do zebranych na nabożeństwie żałobnym w intencji tragicznie zmarłych Eminencja Sawa zwierzchnik Kościoła Prawosławnego w Polsce powiedział: „(...) pod Katyńskim Krzyżem chcieli zapalić znicze pamięci, a zapłonęły ich ciała, chcieli wodą święconą poświęcić ziemię... a uświęcili ją własną krwią, chcieli przypomnieć listę imion miejscowych ofiar a dopisali do niej własne imiona. Chcieli modlić się.. a to nad ich ciałami wzniesiono modlitwę...”^[9]

Dnia 19 kwietnia w warszawskiej katedrze Metropolitalnej odbyły się uroczystości pogrzebowe świętej pamięci arcybiskupa Hajnowskiego, generała brygady pośmiertnie awansowanego na stopień generała dywizji Mirona, Prawosławnego Ordynariusza WP. Po zakończeniu obrzędu pogrzebu nastąpiło wyprowadzenie trumny zmarłego hierarchy ze świątyni oraz procesja wokół cerkwi. Eskortowany przez policję kondukt pogrzebowy udał się następnie do Supraśla. Na terenie prawosławnego klasztoru męskiego, w którego to murach odradzał życie monastyczne i był długoletnim przeorem przed otrzymaniem sakry biskupiej, w krypcie cerkwi głównej pw. Zwiastowania Najświętszej Marii Panny spoczęło Jego ciało.

Na odbywającym się 9 czerwca 2010 roku w Warszawie nadzwyczajnym posiedzeniu św. Soboru Biskupów Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego dokonano wyboru nowego Ordynariusza Polowego Prawosławnego Ordynariatu Wojska Polskiego. Tragicznie zmarłego w wyniku katastrofy pod Smoleńskiem w dniu 10 kwietnia 2010 roku biskupa hajnowskiego gen. dyw. Mirona zastąpił na tym stanowisku biskup siemiatycki Jerzy

(Pańkowski). Od 2006 do 2010 roku był on biskupem – wikariuszem diecezji warszawsko – bielskiej z tytułem biskupa siemiatyckiego. Jest profesorem Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie i pełni obowiązki kierownika Prawosławnej Teologii Praktycznej ChAT. Biskup Jerzy wielokrotnie znajdował się w składzie delegacji Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego, przebywających z oficjalnymi wizytami w innych lokalnych Kościołach prawosławnych m.in. w Konstantynopolu, Jerozolimie, Grecji, Aleksandrii, Cyprze. Uczestniczył również w spotkaniach Międzyprawosławnej Komisji Przygotowawczej do Świętego Soboru Wszechprawosławnego.

W dniu 23 czerwca ubiegłego roku w siedzibie Ministerstwa Obrony Narodowej sekretarz stanu Czesław Piątas wręczył akt mianowania bp. Jerzemu na stanowisko Prawosławnego Ordynariusza Wojskowego w Prawosławnym Ordynariacie Wojska Polskiego. Obejmujący nowe stanowisko biskup Jerzy złożył podziękowania za to szczególne wyróżnienie, jakim jest dla niego ta nominacja, choć, jak zapewnił, smuca go jedynie okoliczności przejścia tego mianowania. „Zapewniam, że będę starał się, aby nasza współpraca była jak najlepsza. (...) Rozpaczynam nową służbę, która jest wolą m.in. biskupów. Ja tę wolę chcę wypełnić. Głęboko wierzę, że sprostam temu zadaniu” – powiedział nowy ordynariusz^[10].

W dniu 12 października 2010 roku w Katedrze Metropolitalnej pw. św. Marii Magdaleny w Warszawie odbył się uroczysty ingres Jego Ekscelencji Biskupa prof. dr. hab. Jerzego (Pańkowskiego) na Prawosławnego Ordynariusza Wojskowego. Uroczystości rozpoczęły się Świętą Liturgią, którą poprzedziło powitanie oraz wprowadzenie Sztandaru Kompanii Reprezentacyjnej Wojska Polskiego do świątyni. Po przywitaniu gości, głos zabrał Minister Obrony Narodowej Bogdan Klich, który w swoim przemówieniu zaznaczył, że ten rok jest rokiem zarówno ważnym, jak i trudnym. Ważnym – gdyż zakończył się proces profesjonalizacji armii, a trudnym z powodu tragedii smoleńskiej, która dotknęła również Prawosławny Ordynariat WP. Jak podkreślił Szef Resortu Obrony „(...) w dobie profesjonalizacji armii zawód żołnierza traktowany jest jak praca. Rolą ordynariatu, również Ordynariatu Prawosławnego jest konieczność zachowania etosu, który powinien towarzyszyć w pełni sprofesjonalizowanej armii. Etoosu, który jest obecny w armii, a który ciągle musi być pielęgnowany”. Na zakończenie Minister życzył Biskupowi Jerzemu umiejętnej kontynuacji dzieła poprzednika oraz osiągania sukcesów na nowym polu działalności. Następnie, zgodnie z ceremoniałem wojskowym, Prawosławny Ordynariusz Wojskowy przy udziale Kompanii i Orkiestry Reprezentacyjnej Wojska Polskiego oficjalnie dokonał powitania sztandaru wojskowego, a także dokonał przeglądu pododdziału witając go słowami „Czołem żołnierze!”.

Na przestrzeni minionych lat kapelani prawosławni na stałe wpisali się w codzienność polskiej armii. Postawiono sobie za cel nie tylko dbanie o możliwość odbywania praktyk religijnych oraz poszerzanie wiedzy religijnej wśród żołnierzy, ale także wychowanie w miłości do Ojczyzny i poszanowaniu życia, wpajanie zasad moralnych, propagowanie wartości chrześcijańskich, uczenie tolerancji dla innych wyznań i narodów, otwieranie na ekumenizm i współpracę z przedstawicielami innych religii. Ważnym zadaniem stało się także niesienie pomocy, wsparcia duchowego w konkretnych, indywidualnych

przypadkach.

Próbując określić czym jest duszpasterstwo wojskowe zauważamy, że chociaż odnosi się ono do wiernych - wojskowych lub związanych z wojskiem ludzi - bez żadnych wątpliwości należy również do szczególnych form duszpasterstwa. Zwyczajne zadania duszpasterskie prowadzone pośród ludzi w mundurze wynikają z hermetycznej struktury instytucji wojskowych, z rodzących się w tej sytuacji stresów, napięć i problemów międzyludzkich lub osobistych.

We współczesnych armiach bardzo często pojawia się pytanie o rolę i znaczenie w szeregach wojska. Większość komentatorów tego problemu popełnia jednak podstawowy błąd zwracając uwagę na czysto obrzędową stronę religii, pomijając jej wychowawcze znaczenie. Usuwają oni ze swojej uwagi jeden z istotnych elementów polegający na umiejętności dokładnego określenia różnicy między dobrem a złem[11].

W ostatnich latach, kiedy Polska stała się częścią krajów Państwa Unii Europejskiej Schengen, zaczęły tworzyć się na rubieżach zewnętrznej granicy Unii Europejskiej w poszczególnych oddziałach SG Ośrodki Strzeżone dla Cudzoziemców. Nagłośniona sprawa w mediach z 2009 roku buntu osób osadzonych w jednym z takich ośrodków na granicy wschodniej Polski stworzyła nie lada problem zażegnania konfliktu w sposób humanitarny. I tu oprócz ludzi będących w służbach mundurowych współdziałających z SG, takich jak m.in. Policja, biorących udział w rozwiązywaniu konfliktu, to właśnie wartości religijne jakie niesie posługa kapelana w dużym stopniu przyczyniły się do zakończenia protestu przez obywateli Gruzji osadzonych w tym środku.

Postawa żołnierza i funkcjonariusza kształtowana jest według wojskowych, państwowych i międzynarodowych przepisów. Przepisy te mówią, że ich naruszenie pociąga za sobą konsekwencje, a więc działają na zasadzie zastraszenia. Mają one czysto formalną stronę - przewinienie pociąga za sobą odpowiedzialność za czyn i karę. Istnienie takiego prawa powstrzymuje od popełnienia wspomnianego wykroczenia, nie określa jednak i nie kształtuje wewnętrznej, moralnej odpowiedzialności za popełniony czyn. Zadaniem kapelana jest więc w obliczu powyższego kształtowanie świadomości moralnej pozwalającej dostrzec różnicę między dobrem a złem[12].

Duże znaczenie we wspomnianych obowiązkach odgrywać powinna współpraca duchownego z kadrą oficerską. Oficerowie jako najbliżsi przełożeni winni współdziałać wraz z kapelanem w dziele wychowania żołnierza nie tylko w aspekcie wojskowym, lecz również brać udział w wychowaniu religijnym[13]. Kapelani powinni być dla funkcjonariusza i żołnierza bratem i ojcem, spraw ducha dotykać w sposób subtelny, delikatny z wyczuciem i taktem. Pokora, spokój i zrozumienie potrzeb duchowych drugiego człowieka to styl posługi duszpasterskiej wśród ludzi munduru. Kapelan powinien być kimś bliskim i służyć z oddaniem i zrozumieniem, żołnierz czy funkcjonariusz to obywatel w mundurze, któremu przysługują wszystkie prawa i obowiązki, ale nieobce są mu słabości, przy tym jest on młodym człowiekiem podatnym na różnego rodzaju wpływy. Często jest on słaby

psychicznie, co jest przyczyną buntów i różnego rodzaju przemocy[14].

Podstawowym obowiązkiem kapelana prawosławnego i każdego innego wyznania chrześcijańskiego jest głoszenie Słowa Bożego. Głosząc Ewangelię kapelan powinien uwzględnić specyfikę problemów, z którymi spotykają się żołnierze czy też funkcjonariusze, zapoznając ich z zasadami życia chrześcijańskiego. Główna zasada żołnierza polskiego: Bóg, Honor, Ojczyzna ma głębokie uzasadnienie w Piśmie Świętym. Swą naukę duszpasterz powinien potwierdzać własnym przykładem. Wartości te służą rozwojowi pozytywnych cech takich jak uczciwość, prawdomówność, poświęcenie, rzetelność i obowiązkowość. One z kolei wiążą się z prawidłowym rozwijaniem podejścia do kultu pieniądza, nacjonalizmu, narkomanii, tolerancji, przestępczości, egoizmu i innych. W osobie noszącego mundur, kapelan musi wypracować chęć dbania o swoją godność ludzką i obraz Boży, pamiętając, że jest on nie tylko człowiekiem, ale i chrześcijaninem.

Jednak cel duszpasterstwa wojskowego, zarówno tego zwyczajnego, jak też prowadzonego w sytuacjach nadzwyczajnych, zawsze pozostaje ten sam. Wierny, żyjący Ewangelią, żyjący Chrystusem ma prawo być też żołnierzem. Służba wojskowa jest służbą również dla chrześcijan. To służba dobru. To pozytywna służba społeczna, służba człowiekowi, narodowi, państwu, światu. Jest w niej miejsce na życie Ewangelią. Właśnie Biblia jest w stanie dać odpowiedź na wiele pytań powstających w czasie służby wojskowej[15]

W Prawosławnym Ordynariacie WP posługę niesie 23 kapelanów. Utworzono 7 dekanatów. W dekanacie Straży Granicznej posługę sprawuje 4 kapelanów:

Dziekan SG ks. płk SG Leszek Aleksy Wojciuk (jednocześnie kapelan PoOSG)

Wicedziekan SG ks. por SG Adam Weremijewicz (jednocześnie kapelan NOSG)

Kapelan Bieszczadzkiego OSG ks. ppłk SG Jarosław Kadyłak

Kapelan Centrum Szkolenia SG ks. st. chor. szt. SG Bazyli Taranta

Ordynariat otacza opieką duszpasterską żołnierzy oraz funkcjonariuszy wraz z ich rodzinami w 7 parafiach wojskowych:

Cerkiew pw. św. Mikołaja w Warszawie

Cerkiew pw. św. Piotra i Pawła w Białymstoku

Cerkiew pw. św. Archanioła Michała w Ciechocinku

Cerkiew pw. Narodzenia NMP w Przemyślu

Cerkiew pw. św. Marka Apostoła i Ewangelisty w Białej Podlaskiej

Cerkiew pw. św. Jerzego w Gdańsku

Cerkiew pw. Podwyższenie Krzyża Świętego we Wrocławiu

Prawosławni Ordynariusze Wojskowi:

abp gen. bryg. prof. dr hab. Sawa (Hrycuniak) Prawosławny Ordynariusz WP w latach 1994 - 1998

śp. abp gen. dyw. dr Miron (Chodakowski) Prawosławny Ordynariusz WP w latach 1998 - 2010

bp prof. nadzw. dr hab. Jerzy (Pańkowski) Prawosławny Ordynariusz WP (od roku 2010)

Opracował: **Adam Weremijewicz**, Dekanat Prawosławny Straży Granicznej w: Straż Graniczna w XX-leciu istnienia 1991-2011 (materiały poseminaryjne), Koszalin 2011.

[1] Dz. U. z 1994r. nr 66, poz. 287 i 425.

[2] P. Derdej, Status Prawny Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego w III Rzeczypospolitej s.110-111.

[3] Statut Prawosławnego Ordynariatu Wojska Polskiego z dnia 28 grudnia 1992r. na: <http://www.ordynariat.com/statut.html>

[4] Tamże art. II ust. 1,2,3.

[5] P. Derdej, Status Prawny Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego w III Rzeczypospolitej s.112-113.

[6] Porozumienie między Komendantem Straży Granicznej i Prawosławnym Ordynariuszem Wojskowym z dnia 22 października 2009r. w sprawie organizacji i funkcjonowania prawosławnego duszpasterstwa w Straży Granicznej.

[7] www.ordynariat.com/zarys historyczny i okres współczesny.

[8] www.ordynariat.com/ks.bp Miron podniesiony do godności arcybiskupa.

[9] www.ordynariat.com/nabożeństwo żałobne w katedrze Metropolitalnej.

[10] www.ordynariat.com /Wręczenie nominacji Biskupowi Jerzemu.

[11] Ks. mjr A. Zielepucha, Rola i posłannictwo kapelana w obliczu współczesnych zagrożeń., referat z Konferencji Naczelnych Kapelanów Sił Powietrznych NATO, Dęblin 1.VI.2004r.

[12] Tamże.

[13] Ks. A. Zielepucha, Znaczenie kapelana w wojsku, [w:] „Polski Żołnierz Prawosławny”, nr 2, 1998, s.12.

[14] Abp Sawa, Kapelani w Wojsku Polskim, [w:] „Polski Żołnierz Prawosławny”, nr 1, 1995, s.12.

[15] Bp A. Dzięga, Funkcja duszpasterstwa wojskowego, s.13.